

ONSDAG 13 JULI 2011

”Regeringen bör vänta med ett femte jobbskatteavdrag”

Publicerad 2011-07-13

Regeringens tidigare rådgivare: Nytt, femte jobbskatteavdrag blir mycket dyrt och bör inte införas i höst.

När Alliansen tillträdde 2006 fanns ett strukturellt sysselsättningsproblem. Det motiverade en förändrad avvägning mellan målet att skapa drivkrafter för fler jobb och målet att ge arbetslösa ett gott försäkringsskydd. Eftersom det är svårt att bedöma de långsiktiga sysselsättningseffekterna av de fyra första stegen, bör vi inte nu ytterligare minska försäkringsskyddet genom ett femte jobbskatteavdrag, skriver Lars Calmfors.

Frågan om ett femte jobbskatteavdrag har hamnat i centrum för den politiska debatten. I den har flitigt hänvisats till Finanspolitiska rådets bedömningar. Men både oppositionen och regeringen har gjort mycket selektiva tolkningar av rådets synpunkter. Enligt oppositionen har rådet ifrågasatt avdragets effektivitet. Samtidigt har regeringen sett rådets analys som ett stöd för avdraget. Det finns därför skäl att klargöra vad Finanspolitiska rådet sagt. Detta kan också vara en hjälp för den som vill bilda sig en egen uppfattning.

Tre huvudfrågor bör beaktas när man bedömer värdet av fler jobbskatteavdrag:

- Effekterna på sysselsättningen
- Försäkringsskyddet för dem som står utan arbete
- Effekterna på de offentliga finanserna

Ekonomisk teori ger starkt stöd för att jobbskatteavdrag på sikt ökar sysselsättningen. När det blir mer fördelaktigt att arbeta, kan arbetskraftsdeltagandet antas öka. Det håller tillbaka löneökningarna och gör det således mer lönsamt för företagen att anställa. Lönekraven kan också antas bli lägre därför att de anställda får en inkomstökning via lägre skatt.

Empiriska studier i andra länder tyder på att jobbskatteavdrag är en effektiv metod att öka sysselsättningen. Dessa studier har jämfört sysselsättningsutvecklingen mellan grupper som fått avdrag och grupper som inte fått det. Sådana studier är svåra att göra i Sverige eftersom alla sysselsatta får jobbskatteavdrag. I stället har man främst fått förlita sig på modellberäkningar som grundar sig på statistiskt skattade samband mellan individers sysselsättning och deras ekonomiska drivkrafter. Dessa så kallade mikrosimuleringsstudier ger stöd för betydande effekter på arbetskraftsdeltagandet.

Finansdepartementet har försökt studera om ytterligare jobbskatteavdrag har avtagande avkastning, det vill säga om sysselsättningseffekterna kan väntas bli successivt allt mindre.

Enligt kalkylerna kan ytterligare avdrag införas utan att det sker. Det finns invändningar mot beräkningarna, men Finanspolitiska rådets bedömning var att slutsatserna mycket väl kan vara riktiga. I varje fall finns inget stöd för motsatsen. Det finns därför nu inga välgrundade skäl att tro att ett femte jobbskatteavdrag skulle vara mindre effektivt för att öka sysselsättningen än tidigare avdrag.

Ett annat argument har att göra med vilken grad av försäkring som man tycker att den offentliga sektorn ska erbjuda den som inte har arbete. År 2006 utgjorde a-kasseersättningen efter skatt för en arbetslös person som tidigare haft 20.000 kronor i månaden i förvärvsinkomst 82 procent av den tidigare inkomsten. 2010 hade denna effektiva ersättningsgrad sjunkit med 13 procentenheter till 69 procent. De jobbskatteavdrag som införts under alliansregeringens fyra första år svarade för hälften av denna sänkning.

Fler jobbskatteavdrag skulle minska den effektiva ersättningsgraden vid arbetslöshet ytterligare. Rimligen måste "kostnaden" av ytterligare jobbskatteavdrag i form av sämre effektivt försäkringsskydd för den som blir arbetslös ses som högre ju större inkomstskillnaden mellan sysselsatta och arbetslösa är i utgångsläget: ytterligare inkomstminskningar för den som blir arbetslös får successivt allt svårare konsekvenser, eftersom denne tvingas dra ner på mer och mer nödvändiga utgifter. Argumenten för ytterligare jobbskatteavdrag blir därför svagare ju fler avdrag som införts, även om avdragen inte har avtagande effekt på sysselsättningen.

En tredje aspekt gäller jobbskatteavdragets effekt på de offentliga finanserna. En central fråga är hur hög självfinansieringsgraden är. Denna anger hur stor del av en skattesänkning som finansierar sig själv genom fler arbetade timmar som ökar skattebasen och därmed skatteintäkterna.

I den ekonomiska vårpropositionen anges en självfinansieringsgrad på 25 procent för kombinationen av ett femte jobbskatteavdrag och en höjning av skiktgränsen för statlig inkomstskatt. **Men beräkningen tar inte hänsyn till att det tycks vara omöjligt att införa ytterligare jobbskatteavdrag utan att samtidigt sänka skatten lika mycket för pensionärer. Om man beaktar det och gör kalkylen enbart för jobbskatteavdraget, faller självfinansieringsgraden med regeringens beräkningsmetod ner mot endast 20 procent. Det innebär att jobbskatteavdrag är en mycket dyr åtgärd.** Den är betydligt dyrare än att ta bort värnskatten, det vill säga den extra statsskatten på fem procent på de högsta inkomsterna (över 46.720 kronor i månaden).

Ytterligare jobbskatteavdrag försvårar andra skattesänkningar och minskar utrymmet för offentliga utgifter. Regeringens resonemang på denna punkt har ibland varit grumligt. Regeringen har helt korrekt identifierat en åldrande befolkning som ett framtida hot mot de offentliga finanserna. Den är också väl medveten om att en högre sysselsättning, som innebär högre skatteintäkter, motverkar en försvagning av de offentliga finanserna. Men av detta följer förstås inte – som regeringen ibland tycks mena – att jobbskatteavdrag som ökar sysselsättningen motverkar de påfrestningar på de offentliga finanserna som den demografiska utvecklingen innebär. Tvärtom innebär ju jobbskatteavdragen enligt regeringens egna beräkningar en betydande nettoförsvagning av de offentliga finanserna.

Slutsatsen av resonemangen ovan är att ett ställningstagande till ytterligare jobbskatteavdrag bör bero på vilka avvägningar som görs mellan olika mål. **Ytterligare avdrag är motiverade om man prioriterar ännu starkare drivkrafter för hög sysselsättning. Argumenten emot**

överväger om man i stället lägger huvudvikten vid ett bibehållet försäkringsskydd för dem som inte har arbete och på att skapa utrymme för ökade offentliga utgifter (större infrastrukturinvesteringar, satsningar på skola och forskning – vilka hittills bara uppgått till en liten del av vad jobbskatteavdragen kostat – mer resurser till vård och äldreomsorg och så vidare). Detta är en genuin målkonflikt. Högre offentliga investeringar och högre offentlig konsumtion ger välfärdsvinster, men det finns – tvärtemot vad oppositionen ofta framhåller – knappast något stöd för att de på sikt ökar sysselsättningen.

Finanspolitiska rådet har försökt belysa konsekvenserna av ytterligare jobbskatteavdrag. Däremot har rådet inte tagit ställning till om sådana är önskvärda eller inte, eftersom det involverar värderingar. Av samma skäl avstod jag som ordförande i rådet också från ett offentligt ställningstagande. Men som avgången ordförande är jag nu friare att ta ställning.

Jag resonerar på följande sätt. När alliansregeringen tillträdde hösten 2006 var det uppenbart att det fanns ett svårt strukturellt sysselsättningsproblem, eftersom sysselsättningen var bestående låg i en uppåtgående konjunktur. Det motiverade en förändrad avvägning mellan målet att skapa drivkrafter för hög sysselsättning och målet att ge dem som inte har arbete ett gott försäkringsskydd. Betydande arbetsmarknadsreformer, inklusive jobbskatteavdrag i fyra steg, som har minskat försäkringsskyddet, är nu genomförda. På grund av den turbulenta konjunkturutvecklingen är det svårt att bedöma de långsiktiga sysselsättningseffekterna av de tidigare avdragen, men mycket – däribland regeringens egna kalkyler – talar för att dessa kan vara stora. Detta är ett starkt argument för att inte nu – innan vi vet om det behövs för att nå en hög sysselsättning – ytterligare minska försäkringsskyddet för dem som inte har arbete genom att använda knappa resurser för fler jobbskatteavdrag.

Regeringens fokusering på arbetslinjen föranleder en avslutande reflektion. Det är slående hur regeringar tenderar att driva grundidéerna i sin politik alldeles för långt till förfång för andra målsättningar. Tidigare socialdemokratiska regeringar drev en bidragslinje in absurdum. På motsvarande sätt riskerar den nuvarande regeringen att fastna i en ensidig betoning på att skapa drivkrafter för arbete. Det har varit mer än uppenbart i fråga om sjukförsäkringen. Men det gäller i hög grad också jobbskatteavdraget.

Lars Calmfors

Professor i internationell ekonomi, Stockholms universitet samt ordförande i Finanspolitiska rådet 2007–2011.